

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

DOI: 10.21802/acm.2023.2.1

З ІСТОРІЇ КОНГРЕСІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО АНАТОМІВ, ГІСТОЛОГІВ, ЕМБРІОЛОГІВ ТА ТОПОГРАФОАНАТОМІВ УКРАЇНИ»

Аппельханс О.Л.¹, Раскалей В.Б.², Яременко Л.М.², Півторак В.І.³, Попадинець О.Г.⁴,
Шепітько В.І.⁵, Раскалей Т.Я.^{2*}, Юрах О.М.⁴, Юрах Г.Ю.⁴, Котик Т.Л.⁴, Барчук Р.Р.⁴,
Соболь Л.В.⁴, Токарук Н.С.⁴, Федонюк Л.Я.⁶, Дубина Н.М.⁴

¹Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

²Національний медичний університет імені Богомольця, Київ, Україна

³Національний медичний університет імені Пирогова, Вінниця, Україна

⁴Івано-Франківський національний медичний університет, Івано-Франківськ, Україна

⁵Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна

⁶Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського, Тернопіль,
Україна

*E-mail: t.raskaley@gmail.com

HISTORICAL LANDMARKS OF CONGRESSES OF ALL-UKRAINIAN PUBLIC ORGANIZATION «SCIENTIFIC SOCIETY OF ANATOMISTS, HISTOLOGISTS, EMBRYOLOGISTS AND TOPOGRAPHIC ANATOMISTS OF UKRAINE»

Olena Appelhans¹, Volodymyr Raskaliei², Liliya Yaremenko², Volodymyr Pivtorak³,
Oksana Popadynets⁴, Volodymyr Shepitko⁵, Tetiana Raskaliei^{2*}, Omelian Yurakh⁴,
Halyna Yurakh⁴, Taras Kotyk⁴, Romania Barchuk⁴, Liliya Sobol⁴, Nadiya Tokaruk⁴,
Larisa Fedoniuk⁶, Nataliia Dubyna⁴

¹Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine

²Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

³National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine

⁴Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

⁵Poltava State Medical University, Poltava, Ukraine

⁶I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, Ternopil, Ukraine

*E-mail: t.raskaley@gmail.com

Резюме. Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України – громадська організація, діяльність якої направлена на створення умов для розкриття наукового та творчого потенціалу морфологів України, на розвиток науково-дослідницької роботи, розвиток інноваційної діяльності, створення сайту товариства. Дана стаття має на меті висвітлити історичні аспекти становлення та розвитку товариства у період від отримання незалежності України до сьогоднішнього дня, зацентрувати увагу на відомих українських науковцях, що керували товариством та доклали значних зусиль до розвитку морфології в Україні та світі.

Ключові слова: морфологія, НТ АГЕТ, анатомія, гістологія, ембріологія, топографічна анатомія.

Abstract. The Scientific Society of Anatomists, Histologists, Embryologists and Topographic Anatomists of Ukraine - is a public organization whose activity is aimed at the formation of conditions for revealing the scientific and creative potential of morphologists in Ukraine; at the development of the research work; at the development of innovative activity; and at the creation of a society website. This article aims to highlight the historical aspects of the formation and development of the society since Ukraine gained independence and up to nowadays, to focus attention on the famous Ukrainian scientists having managed the society and made significant efforts to develop morphology in Ukraine and in the whole world.

Keywords: morphology, SS AHETA, anatomy, histology, embryology, topographic anatomy.

Сучасне наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України – це громадська організація, що об'єднує вчених морфологів України з метою заохочення та збільшення наукових, технологічних і освітніх обмінів між морфологами України; підтримки молодих вчених морфологів; координації та перегляду морфологічної термінології; дослідження біоморфології систем та органів хребетних; стимулювання співпраці між членами товариства; сприяння організації та проведенню регіональних та всеукраїнських і міжнародних семінарів, конференцій, симпозіумів та конгресів.

У 2022 році опубліковані матеріали про створення наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України [1]. Ми продовжуємо цикл статей про основні історичні моменти формування НТ АГЕТ, акцентуючи увагу на відомих українських науковцях, що доклали значних зусиль до розвитку морфології в Україні.

Після здобуття незалежності України статут Всеукраїнської громадської організації «Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України» (далі «НТ АГЕТ України») був прийнятий на I Національному конгресі анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів 8 жовтня 1994 р. У подальшому на II та III Конгресах НТ АГЕТ України були затверджені нові редакції статуту. У статуті, зокрема, говориться про те, що керівними органами НТ АГЕТ України є: конгрес, правління, президія, президент товариства. Вищим органом товариства є конгрес. Конгрес скликається правлінням не рідше, ніж один раз у чотири роки. Керівним органом товариства, що діє в період між конгресами, є правління. Правління обирається конгресом у кількості 19 осіб. Керівним органом Товариства в період між засіданнями правління є президія правління, яка складається з Президента, віце-президентів, скарбника та вченого секретаря. Роботу президії правління очолює Президент товариства.

1994 рік. Четвертий рік Україна існує як суверенна держава. То були буремні роки нескінченних негарздів державного рівня, непростих політичних подій і глибокої соціально-економічної кризи та стихійного пошуку шляхів її подолання. 1994 рік – це ювілей НТ АГЕТ України, яке було засноване ще в 1964 р на республіканській конференції у Львові і стабільно існувало вже 30 років [3]. Тому прохання столичних вчених-морфологів організувати I Національний конгрес анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів незалежної України на Прикарпатті було для професора Богдана Шутки скоріше не як пропозиція,

Рис. 1. Голова Конгресу – перший заступник міністра охорони здоров'я України В.Г. Передерій відкриває I Національний Конгрес АГЕТ України. 1994 р.

а як своєрідний виклик. І, як моряк-підводник у миттєвому, звиклий виконувати надскладні завдання не обговорюючи їх, він його прийняв. І справився «на відмінно».

Слід відмітити, що передумовами такої пропозиції були не тільки і не стільки «синь Карпатських гір і синь небес...», природні перлини яремчанського краю, народні мистецтва Косівщини, історичні загадки Манявського Скиту і дорога до Блаженного каменю, а впевненість в організаторських здібностях 54-річного професора-анатома з Івано-Франківська, якого уже на той час добре знала морфологічна спільнота України і зарубіжжя як яскраву і неординарну особистість, як завідувача кафедри анатомії людини (з 1987 р.), як керівника лабораторії електронної мікроскопії, що повноцінно і стабільно працювала з 1971 року, як організатора двох наукових всесоюзних конференцій з міжнародною участю «Застосування електронної мікроскопії в медицині» (1985 і 1989 рр.), як редактора збірника наукових праць з ангіології (1991р). Тому ми з повною відповідальністю можемо стверджувати, що професор Богдан Васильович Шутка був біля витоків заснування НТ АГЕТ незалежної України.

На 1 січня 1994 р. НТ АГЕТ України налічувало 807 членів, з них 90 докторів медичних та біологічних наук і 275 кандидатів наук, включало 16 обласних регіональних відділень

I Національний Конгрес АГЕТ України відбувся у жовтні 1994 року у м. Івано-Франківськ. Головою Конгресу був I заступник міністра охорони здоров'я України В.Г. Передерій, заступниками голови Конгресу – академік АПН України К.І. Кульчицький, ректор Івано-Франківського медичного інституту професор Є.М. Нейко, завідувач Івано-Франківського обласного відділу охорони здоров'я [2] (рис. 1, 2, 3).

Зі звітом перед учасниками Конгресу виступив професор К.І. Кульчицький (рис. 4). У своїй доповіді він зокрема сказав: «Шановні делегати! Шановні гості Конгресу! Моє хвилювання цілком слушне, бо мор-

Рис. 2. Президія I Національного Конгресу України. 1994 р.

фологічна громадськість, наше Товариство анатомів, гістологів, ембріологів, топографоанатомів, спортивної та еволюційної, ветеринарної анатомії проводить свій перший Національний Конгрес морфологів Української держави, нашої незалежної України!» [3].

Рис. 3. Привітальне слово до учасників Конгресу має господар-організатор наукового свята професор Богдан Шутка (м. Івано-Франківськ, 1994 р.)

Рис. 4. Кульчицький Костянтин Іванович – перший президент НТ АГЕТ у незалежній Україні

На Конгресі було обрано правління НТ АГЕТ України у кількості 16 чоловік. До його складу увійшли голови всіх обласних осередків. Крім того до складу правління увійшли ще Президент товариства, науковий секретар та скарбник, яких обрали на засіданні правління.

На першому засіданні правління Президентом НТ АГЕТ України одногосло було обрано академіка АПН України, заслуженого діяча науки України, лауреата

Державної премії України, лауреата премії Академії наук України імені О.О. Богомольця, кавалера ордену України “За заслуги” професора К.І. Кульчицького (рис.5).

Рис. 5. Ректор Івано-Франківського медичного інституту професор Є.М. Нейко вручає символічну булаву першому Президенту НТ АГЕТ суверенної України професору К.І. Кульчицькому

К.І. Кульчицький в Україні створив наукову школу анатомів, топографоанатомів та хірургів, стояв біля витоків створення одного з напрямів цієї школи — експериментального моделювання патологічних станів з подальшою хірургічною корекцією. Він керував кафедрою оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського медичного інституту, згодом Національного медичного університету (1963-1995). Його кандидатська дисертація (1949) була присвячена хірургічній анатомії підшлункової залози, докторська (1962) — нервово-судинним співвідношенням у серцевій стінці в умовах експериментальної патології — інфаркт міокарда, стеноз легеневого стовбура, коарктація аорти. Дослідження працівників кафедри направлені на вивчення експериментальних біологічних моделей захворювань органів грудної і черевної порожнини і наступних методів їх хірургічної корекції. У 1989 р. вийшов з друку підручник «Оперативная

хирургия и топографическая анатомия», підготовлений колективом кафедри за редакцією професорів К.І. Кульчицького та І.І. Бобрика. В 1994 р. вийшов з друку перший україномовний підручник „Оперативна хірургія і топографічна анатомія” також підготовлений колективом кафедри під проводом проф. К.І. Кульчицького. В 1992 році в Молдові цей підручник видано латиницею.

Місцем проведення II Конгресу НТ АГЕТ України було обрано м. Луганськ, який відбувся 16-18 вересня 1998 р. на базі Луганського державного медичного університету [2, 3].

Конгрес був присвячений низці наукових проблем, зокрема: екологічній морфології, функціональній морфології нервової, серцево-судинної, кісткової та ендокринної систем, а також медичній антропології, ембріології та прикладній анатомії. У роботі Конгресу взяли участь 150 вчених з різних міст України та ближнього зарубіжжя. Засідання Конгресу відкрив виконуючий обов'язки президента Товариства член-кореспондент АПН України, професор І.І. Бобрик (на превеликий жаль, Президент товариства академік К.І. Кульчицький помер у 1997 р.). Він же виступив зі звітною доповіддю «Підсумки роботи Товариства АГЕТ України за 5 років», в якій охарактеризував діяльність президії і правління Товариства та роботу окремих морфологічних шкіл України за звітний період.

На першому пленарному засіданні Конгресу було обговорено Статут товариства і зроблено конкретні доповнення та внесено зміни, зокрема про розширення наукових зв'язків з країнами СНД. На цьому ж засіданні було обрано президію товариства у складі: президент В.Г. Ковешніков – український вчений анатом, доктор медичних наук, професор, кавалер ордена «За заслуги» III ступеня, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний громадянин м. Луганськ, ректор Луганського державного медичного університету, завідувач кафедри анатомії (рис. 6); віце-президенти: проф. М.П. Ковальський (рис. 7), проф. В.Г. Черкасов, проф. В.П. Яценко; вчений секретар – проф. Ю.М. Вовк; скарбник - доц. С.А. Каченко, а також правління Товариства, до складу якого увійшли голови всіх обласних осередків.

Рис. 6. Ковешніков Володимир Георгійович – президент НТ АГЕТ України (1998–2001рр.)

Рис. 7. Ковальський Михайло Павлович – віце-президент НТ АГЕТ України (1998 – 2001 рр.)

За великі заслуги перед вітчизняною морфологією почесним Президентом НТ АГЕТ України на Конгресі було обрано члена-кореспондента АПН України, проф. І.І. Бобрика (рис. 8) [3].

Рис. 8. Бобрик Іван Іванович – почесний Президент НТ АГЕТ України

На засіданні новообраної президії Товариства вирішили наступний Конгрес НТ АГЕТ України провести у Києві.

У 2001 р. НТ АГЕТ України було включено до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України.

III Національний Конгрес НТ АГЕТ України відбувся у мальовничому передмісті Києва – Конча-Заспі на базі кардіологічного санаторію «Жовтень». Зі звітною доповіддю про роботу Товариства за 5 років виступив його Президент, професор В.Г. Ковешніков. Він охарактеризував роботу президії, правління Товариства та кожної з морфологічних шкіл України за звітний період [4].

На пленарному засіданні Конгресу було обрано оновлений склад президії товариства. Президентом

товариства став член-кореспондент НАМН України, професор Ю.Б. Чайковський (рис. 9), віце-президентами: проф. В.Г. Черкасов (рис. 10) та проф. В.П. Яценко (рис. 11), вченим секретарем – проф. С.В. Стеценко, скарбником – доц. В.Б. Раскалей. Крім того, на цьому засіданні було прийнято нову редакцію статуту Всеукраїнської громадської організації «Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України».

Рис. 9. Чайковський Юрій Богданович – президент НТ АГЕТ України (2001–2022рр.)

Рис. 10. Черкасов Віктор Гаврилович – віце-президент НТ АГЕТ України (1998 – 2021рр.)

Рис. 11. Яценко Валентин Порфірович – віце-президент НТ АГЕТ України (1998 – 2006рр.)

На засіданні новообраної президії Товариства було вирішено наступний, IV, Конгрес НТ АГЕТ України провести у 2006 р. у Сімферополі. У Сімферополі делегати Конгресу тільки зустрілись, а засідання Конгресу проходили на базі кількох санаторіїв в Алушті. На пленарному засіданні делегати Конгресу одногослосно підтримали цю пропозицію. З тих пір і до своєї передчасної смерті Юрій Богданович залишався беззмінним Президентом НТ АГЕТ України. На цьому Конгресі було обрано також двох віце-президентів: професора В.С. Пикалюка (рис. 12) та професора В.Г. Черкасова.

Рис. 12. Пикалюк Василь Степанович – віце-президент НТ АГЕТ України (2006 – 2010рр.)

Науковим секретарем і скарбником залишились професор С.В. Стеценко та доцент В.Б. Раскалей відповідно. Наступний, V Конгрес НТ АГЕТ України було вирішено провести у Вінниці.

Проведення V Конгресу НТ АГЕТ України відзначилось тим, що у 2010 р. святкувалось 200-річчя з дня народження видатного вченого та лікаря М.І. Пирогова [5]. Саме тому у цей час у Вінниці проводили Конгрес хірурги України. Фактично, все місто відзначало цей день.

Було відзначено, що Всеукраїнська громадська організація НТ АГЕТ разом з Українською медичною стоматологічною академією МОЗ України та Полтавським відділенням Міжнародного фонду допомоги хворим з наслідками травм та захворювань заснувало журнал «Світ медицини та біології» (World of Medicine and Biology), який став основним рупором морфологічної науки в Україні.

На Конгресі було обрано керівний склад товариства, який практично не змінився з минулого Конгресу. Відмінність була лише в тому, що замість професора В.С. Пикалюка віце-президентом товариства став професор Г.Я. Костюк (рис. 13).

На засіданні президії Товариства було вирішено наступний – VI Конгрес НТ АГЕТ України провести в Одесі в 2014 р. Але у зв'язку з відомими подіями, які сталися у цьому році (початок АТО та провокація в одеському Будинку Профспілок), було вирішено перенести місце проведення VI Конгресу НТ АГЕТ України на 2015 р. до Запоріжжя [6].

Треба віддати належне тій величезній роботі, яку провів професор М.А. Волошин (рис. 14), завідувач кафедри анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії Запорізького державного медичного

університету, для того, щоб Конгрес пройшов на найвищому рівні на славетній запорізькій землі.

Рис. 13. Костюк Григорій Якович – віце-президент НТ АГЕТ України (2010 – 2015рр.)

Рис. 14. Волошин Микола Анатолійович – віце-президент товариства (2015 – 2017рр.)

На пленарному засіданні зі звітом про роботу товариства АГЕТ виступив президент Всеукраїнського наукового товариства АГЕТ, член-кореспондент НАМН України, професор Ю. Б. Чайковський. Завідувач кафедри анатомії людини Запорізького державного медичного університету, заслужений діяч науки і техніки України, професор М. А. Волошин зробив доповідь «50 років Запорізькому осередку наукового товариства АГЕТ». Завідувач кафедри анатомії людини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, заслужений діяч науки і техніки України, професор В. Г. Черкасов виголосив доповідь «Структурні зміни органів нейроендокринної системи при експериментальній опіковій хворобі у шурів і за умов її лікування».

Завідувач кафедри гістології та ембріології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, член-кореспондент НАМН України, про-

фесор Ю. Б. Чайковський зробив доповідь на тему: «Застосування стовбурових клітин із метою стимулювання відновлення периферичних нервів».

Скарбник Всеукраїнського наукового товариства АГЕТ, доцент В. Б. Раскалей прозвітував про стан фінансової діяльності товариства АГЕТ.

Під час VI Конгресу анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України учасники обговорили найбільш актуальні питання сучасної морфології з погляду інтеграції до європейського простору. Морфологи України мали змогу підвести підсумки наукових досліджень за останні п'ять років та визначили найбільш перспективні напрямки цих досліджень, що було викладено в резолюції Конгресу.

На пленарному засіданні Конгресу було обрано президію НТ АГЕТ України у складі: проф. Волошин М. А., проф. Луцик О. Д., проф. Мельник О. П., проф. Півторак В. І., доц. Раскалей В. Б., проф. Фомина Л. В., проф. Черкасов В. Г., проф. Шаторна В. Ф., проф. Чайковський Ю. Б.

Президентом наукового Товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України одногослосно обраний професор Чайковський Ю. Б., першим віце-президентом – професор Волошин М. А. (рис. 14), віце-президентом професор Півторак В. І. та професор Черкасов В. Г. Обрана ревізійна комісія: голова – професор Довгаль Г. В., члени – професор Жураківська О. Я., професор Хмара Т. В. [6].

Затвердили також правління Товариства, до якого увійшли голови всіх обласних осередків. Наступний, VII Конгрес НТ АГЕТ України було вирішено провести все ж таки у чудовому місті-герої Одесі [7]. Цей Конгрес відбувся 2-4 жовтня 2019 р. Делегати Конгресу розташувалися у санаторії «Аркадія» майже на самому березі Чорного моря, а пленарні та секційні засідання Конгресу проходили в аудиторіях Одеського національного медичного університету.

Зі вступним словом на відкритті Конгресу виступили: проректор з наукової роботи Одеського національного медичного університету, професор Р.С. Вастьянов та президент НТ АГЕТ України, член-кореспондент НАМН України Ю.Б. Чайковський про роботу Товариства за 2015-2018 р.р.,

У роботі Конгресу взяв участь професор з Іспанії Мауріціо Чекареллі. Його доповідь про індуковані клітини плазми крові була з цікавістю сприйнята слухачами та викликала чимало запитань. Були заслухані надзвичайно цікаві доповіді проф. О.Л. Аппельханс «Роль жінок-науковців у розвитку морфології» та професорів Ю.Й. Гумінського та О.П. Мельника «Репаратурна функція тіла М.І. Пирогова».

На Конгресі також був проведений не менш цікавий «Круглий стіл» присвячений 165-річчю з дня народження першої у світі жінки-професора анатомії – Ганни Адамівни Красуської, яка працювала в Одеському медичному інституті (сьогодні – Одеський національний медичний університет), користувалася широкою повагою колег та студентів, зробила великий внесок у розвиток Одеської морфологічної школи.

На секційних засіданнях розглядалися питання проблем та перспектив розвитку морфологічних шкіл

на сучасному етапі реформування медичної освіти, функціональної морфології, морфогенезу, будови та реактивності органів і систем за умов зовнішніх впливів. Завершився Конгрес виборами президії Товариства, та правління. До правління Товариства ввійшли голови всіх обласних осередків. На засіданні президії Товариства Президентом НТ АГЕТ України було обрано члена-кореспондента НАМН України, професора Ю.Б. Чайковського, першим віце-президентом – професора О.Л. Аппельханс, віце-президентами: професорів В.Г. Черкасова, О.Д. Луцика, В.І. Півторака та О.П. Мельника, вченим секретарем – професорку Л.М. Яременко, скарбником – доцента В.Б. Раскалея. До ревізійної комісії увійшли професори: О.Я. Журавківська, Т.В. Хмара, Л.В. Фоміна.

Наступний, VIII, Конгрес НТ АГЕТ України було вирішено провести у місті з давньою історичною спадщиною – Львові.

За роки незалежності України діяльність наукового товариства АГЕТ направлена на створення умов для розкриття наукового та творчого потенціалу морфологів України, на розвиток науково дослідницької роботи, розвиток інноваційної діяльності, створення сайту товариства. Організаційна діяльність товариства пов'язана з публічними лекціями, організацією наукових конференцій, круглих столів, конкурсів наукових робіт, виданням наукових збірників.

Література

1. Chaikovskiy Yu.B., Raskaliev V.B., Raskaliev T.Ya., Pivtorak V.I., Shepitko V.I. History of the creation of the scientific society of anatomists, histologists, embryologists

and topographic anatomists of Ukraine. World of medicine and biology. 2022;(4(82)):256-9.

2. «Актуальні питання морфології»: тези доповідей I Національного Конгресу анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України, м. Івано-Франківськ, 8-10 вересня 1994 р. 195 с.

3. «Доповідь голови НТ АГЕТ України на I Національному Конгресі АГЕТ України» 8-10 вересня 1994 р. (Архів НТ АГЕТ). Документація АГЕТ 1994-2002р. Арк. 196.

4. Актуальні питання морфології: наукові праці III Національного Конгресу анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України, м. Київ, 21-23 жовтня 2002 р., Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. 374 с.

5. «IV Міжнародні Пироговські читання»: матеріали наукового Конгресу, присвяченого 200-річчю з дня народження М.І. Пирогова. V З'їзд анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України, м. Вінниця, 2-5 червня 2010р. 159 с.

6. «Актуальні питання анатомії, гістології, ембріології та топографічної анатомії»: тези доповідей VI Конгресу анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України), м. Запоріжжя, 16-18 вересня 2015 р. 119 с.

7. VII Конгрес Наукового Товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України: Програма VII Конгресу НТ АГЕТ України, Одеський національний медичний Університет, м. Одеса, 2-4 жовтня 2019 р. 37 с.

Надійшла 19.06.2023

Завершено рецензування 24.06.2023

Прийнято 26.12.2023